

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci starostlivosti o maloletú **N. S.**, narodenú **X.**, bývajúcu v **N.**, zastúpenú kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny v Prievidzi, dieťa matky **I. S.**, bývajúcej v **N.**, zastúpenej Mgr. **P. B.**, advokátom so sídlom v **N.**, a otca **J. P.**, bývajúceho v **O.**, o **zníženie výživného**, vedenej na Okresnom súde Prievidza pod sp. zn. 9 P 9/2014, o dovolaní matky proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne z 26. februára 2015 sp. zn. 19 CoP 85/2014, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie **o d m i e t a**.

Žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov dovolacieho konania.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Prievidza rozsudkom z 13. mája 2014 č.k. 9 P 9/2014-39 v spojení s opravným uznesením z 20. októbra 2014 č.k. 9 P 9/2014-64 zamietol návrh otca na zníženie výživného na maloletú **N. S.**. Vychádzal z toho, že od poslednej úpravy výživného došlo k zmene pomerov na strane oboch rodičov, keď na strane otca pribudla ďalšia vyživovacia povinnosť a na strane matky došlo k zníženiu jej možností a schopností v dôsledku úverového zaťaženia pri približne rovnakom príjme ako pri poslednej úprave výživného na maloletú. Zohľadnil, že otec vybral zo spoločného účtu rodičov 5 000 € a že zo spoločnej domácnosti odnášal veci na úkor potrieb maloletej, ako i že v roku 2011 skončil pracovný pomer na základe vlastného rozhodnutia a u svojej priateľky vykonával práce bezplatne, čím sa sám vzdal majetku a primeraného príjmu. Keďže na strane maloletej došlo nepochybne k nárastu potrieb a otec svojím konaním spôsobil zníženie jeho príjmovej situácie, bol toho názoru, že nie sú dané dôvody na zníženie výživného pre maloletú.

Na odvolanie otca Krajský súd v Trenčíne rozsudkom z 26. februára 2015 sp. zn. 19 CoP 85/2014 napadnutý rozsudok zmenil tak, že výživné zo strany otca na maloletú N. S., ktoré bolo určené rozsudkom Okresného súdu Prievidza z 11. októbra 2012 č.k. 9 P 9/2012-54, znížil zo sumy 100 € mesačne na 85 € mesačne od 1. apríla 2014. V odôvodnení rozsudku poukázal na ustanovenie § 78 ods. 1 prvá veta Zákona o rodine, ktoré vyjadruje zásadu, že k zmene dohôd a súdnych rozhodnutí o výživnom môže dôjsť len na základe zmeny pomerov zistenej porovnaním okolností významných pre rozhodnutie o výživnom v čase skoršieho a nového rozhodovania. Predpokladom zmeny právoplatného rozhodnutia o výživnom je závažná zmena pomerov, ktorá opodstatňuje záver, že skôr určené výživné nezodpovedá zmenenej situácii, či už na strane osôb vyživovaných, alebo vyživujúcich. V danom prípade od poslednej úpravy výživného nedošlo na strane otca k žiadnej zásadnej zmene v zárobkových pomeroch, zmena nastala v tom, že mu pribudla ďalšia vyživovacia povinnosť k manželke a maloletému J.. Podľa názoru odvolacieho súdu tieto okolnosti odôvodňujú zníženie výživného otca na maloletú N. zo sumy 100 € mesačne na sumu 85 € mesačne.

Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie matka. Uviedla, že postupom odvolacieho súdu jej bola odňatá možnosť pred súdom a odvolací súd nesprávne vec právne posúdil. Odvolací súd primerane nereagoval na zmenu pomerov na strane maloletej, ktorá nastala za obdobie 3 rokov od poslednej úpravy výživného, maloletá má 14 rokov a jej náklady sa s pribúdajúcim vekom a tomu zodpovedajúcimi školskými výdavkami podstatne zvýšili. Taktiež dostatočne nezohľadnil podiel jej osobnej starostlivosti na výchove a výžive maloletej, ako i nezodpovedný prístup otca k plneniu si vyživovacej povinnosti k maloletej N.. Poukázala na to, že otec je vyučený kuchár-čaišník a podľa jej názoru na trhu práce je dostatok pracovných príležitostí tohto pracovného zmerania, aby sa otec zamestnal; jeho konanie v tomto smere je ľahostajné. Vzhľadom na to žiadala napadnuté rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

Otec vo vyjadrení k dovolaniu uviedol, že napadnuté rozhodnutie je vecne správne a navrhol ho zamietnuť; dôvody uvádzané matkou v dovolaní nepovažoval za opodstatnené.

Kolízny opatrovník maloletej vo vyjadrení k dovolaniu matky poukázal na nedôvodnosť návrhu otca na zníženie výživného.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací [§ 10a ods. 1 O.s.p. po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpená advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.) skúmal bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.), či je podané dovolanie procesne prípustné.

1. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je bezpochyby tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v občianskoprávnom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých občianskoprávny súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania pred občianskoprávnym súdom, vrátane dovolacieho konania (I. ÚS 4/2011).

Dovolanie má v systéme opravných prostriedkov občianskeho súdneho konania osobitné postavenie. Na rozdiel od odvolania (riadneho opravného prostriedku), ktorým možno napadnúť ešte neprávoplatné rozhodnutie, ide v prípade dovolania o mimoriadny opravný prostriedok, ktorým možno – iba v prípadoch Občianskym súdnym poriadkom výslovne stanovených – napadnúť rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré už nadobudlo právoplatnosť. Občiansky súdny poriadok vychádza z tejto mimoriadnej povahy dovolania a v nadväznosti na to aj upravuje podmienky, za ktorých je dovolanie prípustné. Najvyšší súd vo svojich rozhodnutiach túto osobitosť (a mimoriadnosť) dovolania často vysvetľuje konštatovaním, že dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nie je treťou inšinciou, v ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie (viď napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 113/2012, 2 Cdo 132/2013, 3 Cdo 18/2013, 4 Cdo 280/2013, 5 Cdo 275/2013, 6 Cdo 107/2012 a 7 Cdo 92/2012).

Z relevantnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vyplýva, že systém opravných prostriedkov zakotvený v právnom poriadku zmluvnej strany Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) musí byť nevyhnutne v súlade s požiadavkami čl. 6 Dohovoru. Vo všeobecnosti pre použitie mimoriadnych opravných prostriedkov platí, že sú prípustné iba vo výnimočných prípadoch. ESLP v rámci svojej rozhodovacej praxe už viackrát vyslovil nezlučiteľnosť mimoriadneho opravného prostriedku s princípom právnej istoty a konštatoval porušenie čl. 6 ods. 1 Dohovoru vtedy, keď k nariadeniu opätovného preskúmania veci došlo z dôvodu existencie

odlišného právneho posúdenia veci (porovnaj Roseltrans proti Rusku, rozsudok z roku 2005). Vo veci Abdullayev proti Rusku (rozsudok z roku 2010) EŠLP zdôraznil, že v záujme právnej istoty zahrnutej v čl. 6 Dohovoru by právoplatné rozsudky mali vo všeobecnosti zostať „nedotknuté“. K ich zrušeniu by preto malo dochádzať iba pre účely nápravy zásadných, hrubých a podstatných väd. Podľa názoru EŠLP v žiadnom prípade však za takú vadu nemožno označiť skutočnosť, že na predmet konania existujú dva odlišné právne názory [viď napríklad Sutyazhnik proti Rusku (rozsudok z 23. júla 2009) alebo Bulgakova proti Rusku (rozsudok z 18. januára 2007)].

Občiansky súdny poriadok, vychádzajúc z naznačenej výnimočnosti dovolania, upravuje podmienky prípustnosti dovolania a stanovuje ich ako výnimku zo záväznosti a nezmeniteľnosti rozhodnutia, ktoré už nadobudlo právoplatnosť. V niektorých prípadoch, ktoré sú osobitne v zákone vymenované, ide Občiansky súdny poriadok ešte ďalej a podmienky prípustnosti dovolania sprísňuje právnou úpravou, podľa ktorej z prípadov, v ktorých výnimočne pripúšťa dovolanie (§ 238 ods. 1 O.s.p.), vylučuje tie, v ktorých dovolanie nemá byť prípustné (viď napríklad § 238 ods. 4 a 5 O.s.p.).

2. Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V prejednávanej veci je dovoláním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu. Podľa § 238 ods. 1 O.s.p. je dovolanie prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej. V zmysle § 238 ods. 2 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež proti rozsudku, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru odvolacieho súdu vysloveného v tejto veci. Podľa § 238 ods. 3 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd vyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 O.s.p. Podľa § 238 ods. 4 O.s.p. dovolanie nie je prípustné vo veciach upravených Zákonom o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov okrem rozsudku o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo o osvojení.

V danom prípade dovolanie smeruje proti zmeňujúcemu rozsudku odvolacieho súdu (§ 238 ods. 1 O.s.p.), prípustnosť dovolania ale vylučuje to, že napadnutým rozsudkom bolo rozhodnuté vo veci upravenej Zákonom o rodine (viď ustanovenia § 62 až 65 Zákona o rodine). Dovolanie matky teda podľa § 238 O.s.p. prípustné nie je.

3. Podané dovolanie by mohlo byť procesne prípustné, len ak v konaní, v ktorom bol vydaný napadnutý rozsudok, došlo k procesnej vade uvedenej v § 237 ods. 1 O.s.p. Povinnosť skúmať, či konanie nie je zaťažené niektorou z nich, vyplýva pre dovolací súd z § 242 ods. 1 O.s.p. Dovolací súd sa z tohto dôvodu neobmedzil len na skúmanie prípustnosti dovolania podľa § 238 O.s.p., ale sa zaoberal tiež otázkou, či v konaní nedošlo k procesnej vade v zmysle § 237 ods. 1 O.s.p. Toto ustanovenie pripúšťa dovolanie proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ nepodal sa návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa uvedeného ustanovenia nie je predmet konania významný; ak v konaní došlo k niektorej z väd vymenovaných v § 237 ods. 1 O.s.p., možno ním napadnúť aj rozhodnutia, proti ktorým je inak dovolanie neprípustné (viď napríklad R 117/1999, R 34/1995 a tiež rozhodnutia najvyššieho súdu uverejnené v časopise Zo súdnej praxe pod č. 38/1998 a č. 23/1998). Osobitne ale treba zdôrazniť, že pre záver o prípustnosti dovolania v zmysle § 237 ods. 1 O.s.p. nie je významný subjektívny názor účastníka konania tvrdiaceho, že došlo k vade vymenovanej v tomto ustanovení; rozhodujúcim je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo.

Dovolateľka procesné vady konania v zmysle § 237 ods. 1 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. netvrdila a existencia týchto väd nevyšla v dovolacom konaní najavo. Prípustnosť jej dovolania preto z týchto ustanovení nevyplýva.

4. S prihliadnutím na obsah dovolania a v ňom vytýkané nesprávnosti, ktorých sa mal dopustiť odvolací súd, sa dovolací súd osobitne zaoberal otázkou, či postupom odvolacieho súdu nebola matke odňatá možnosť konať pred súdom.

Odňatím možnosti konať pred súdom (§ 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.) sa rozumie taký procesne nesprávny a zákonu sa priechiaci postup súdu, ktorý má za následok znemožnenie realizácie tých procesných oprávnení účastníka konania, ktoré mu poskytuje Občiansky súdny poriadok. O procesnú vadu v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a svojím postupom pri vedení konania odňal účastníkovi konania jeho procesné práva [v zmysle § 18 O.s.p. majú účastníci v občianskom súdnom konaní rovnaké postavenie a súd je povinný zabezpečiť im rovnaké možnosti na uplatnenie ich práv – vid' napríklad právo účastníka vykonávať procesné úkony vo formách stanovených zákonom (§ 41 O.s.p.), nazeráť do spisu a robiť si z neho výpisy (§ 44 O.s.p.), vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým vykonaným dôkazom (§ 123 O.s.p.), byť predvolaný na súdne pojednávanie (§ 115 O.s.p.), na to, aby mu bol rozsudok doručený do vlastných rúk (§ 158 ods. 2 O.s.p.)].

4.1. Z obsahu dovolania možno vyvodit', že k odňatiu možnosti konať pred súdom malo podľa názoru matky dôjsť v dôsledku neúplnosti a nesprávnosti skutkových zistení, nesprávnosti vyhodnocovania vykonaných dôkazov a správnosti skutkových záverov odvolacieho súdu.

Neúplnosť skutkových zistení alebo nesprávnosť skutkových záverov sa v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu nepovažuje za dôvod zakladajúci procesnú vadu konania v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. (vid' viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu, napríklad sp. zn. 2 Cdo 130/2011, 3 Cdo 248/2011, 5 Cdo 244/2011, 6 Cdo 185/2011 a 7 Cdo 38/2012).

Súd nie je viazaný návrhmi účastníkov na vykonanie dokazovania a nie je povinný vykonať všetky navrhované dôkazy. Posúdenie návrhu na vykonanie dokazovania a rozhodnutie, ktoré z nich budú v rámci dokazovania vykonané, je vždy vecou súdu (vid' § 120 ods. 1 O.s.p.), a nie účastníkov konania. Postup súdu, ktorý v priebehu konania nevykonal všetky účastníkom navrhované dôkazy alebo vykonal iné dôkazy na zistenie skutkového stavu, nezakladá prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu podľa

§ 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p., lebo týmto postupom súd neodňal účastníkovi možnosť pred súdom konať (porovnaj R 37/1993 a R 125/1999).

Ani nesprávne vyhodnotenie dôkazov nie je vadou konania v zmysle § 237 ods. 1 O.s.p. Pokiaľ súd nesprávne vyhodnotí niektorý z vykonaných dôkazov, môže byť jeho rozhodnutie z tohto dôvodu nesprávne, táto skutočnosť ale sama osebe nezakladá prípustnosť dovolania v zmysle § 237 ods. 1 O.s.p. (viď tiež napríklad uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 85/2010 a 2 Cdo 29/2011). Pri skutkovom vyhodnocovaní svojich zistení zohľadňuje súd výsledky vykonaného dokazovania, ktoré hodnotí podľa zásad uvedených v § 132 O.s.p.; pokiaľ sa pri tom prípadne dopustí hodnotiacej nesprávnosti, nejde o spôsobilý dovolací dôvod v zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. (porovnaj R 42/1993 a viď tiež ďalšie rozhodnutia najvyššieho súdu, napríklad sp. zn. 5 Cdo 258/2007). Jeho neprípustnosť je daná charakterom dovolacieho konania, v ktorom sa dôkazy nevykonávajú (§ 243a ods. 2 O.s.p.), a tak ani neprislúcha dovolaciemu súdu, aby prehodnocoval dôkazy vykonané súdmi nižších stupňov. Pre úplnosť dovolací súd uvádza, že do obsahu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky nepatrí právo účastníka konania vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ním navrhnutých dôkazov súdom, prípadne sa dožadovať ním navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (I. ÚS 97/97).

4.2. Pokiaľ dovolateľka namieta, že napadnutý rozsudok spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), dovolací súd uvádza, že právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

Nesprávne právne posúdenie veci je síce relevantný dovolací dôvod v tom zmysle, že ho možno uplatniť v procesne prípustnom dovolaní (viď § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), samo nesprávne právne posúdenie veci ale prípustnosť dovolania nezakladá (viď tiež R 54/2012 a viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu, napríklad sp. zn. 1 Cdo 62/2010, 2 Cdo 97/2010, 3 Cdo 53/2011, 4 Cdo 68/2011, 5 Cdo 44/2011, 6 Cdo 41/2011 a 7 Cdo 26/2010). Nejde totiž o vadu konania uvedenú v § 237 ods. 1 O.s.p., ani znak (atribút, stránku) rozhodnutia, ktorý by bol uvedený v § 238 O.s.p. ako zakladajúci prípustnosť dovolania.

5. Vzhľadom na to, že prípustnosť v danej veci podaného dovolania nevyplýva z ustanovenia § 238 O.s.p., nepreukázala sa opodstatnenosť argumentácie dovolateľky o dôvode zakladajúcom prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. a v dovolacom konaní nevyšli najavo ani iné vady vymenované v § 237 ods. 1 O.s.p., najvyšší súd odmietol dovolanie matky ako procesne neprípustné (§ 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p.) bez toho, aby skúmal vecnú správnosť napadnutého rozsudku odvolacieho súdu.

6. O trovách dovolacieho konania rozhodol najvyšší súd podľa § 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p. a § 146 ods. 1 písm. a/ O.s.p. (viď tiež rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 97/2011, 3 Cdo 439/2014, 5 Cdo 286/2008, 6 Cdo 396/2013 a 7 Cdo 6/2011).

Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 10. decembra 2015

JUDr. Daniela S u č a n s k á, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková